

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
Навчально-науковий інститут психології та соціального захисту
Кафедра практичної психології та педагогіки

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)
ОК 2.8 «Арттерапія»**

Рівень вищої освіти: Другий (магістерський рівень), денна форма
Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність (*спеціалізація*): 053 Психологія
Освітня програма: Реабілітаційна психологія

Львів 2023

РОЗРОБНИКИ

Начальник кафедри практичної психології та педагогіки
д. психол. н., професор

(підпис) (Роксолана СІРКО)
(ім'я, прізвище)

ЗАТВЕРДЖЕНО

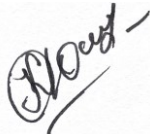
Начальник кафедри практичної психології та педагогіки
д. психол. н., професор

(підпис) (Роксолана СІРКО)
(ім'я, прізвище)

Викладач кафедри практичної психології та педагогіки

«01» вересня 2023р.

(підпис) (Юлія КУЛИК)
(ім'я, прізвище)

«01» вересня 2023р.

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми
Начальник кафедри практичної психології та педагогіки
д. психол. н., професор

(підпис) (Роксолана СІРКО)
(ім'я, прізвище)

ПОГОДЖЕНО

Заступник начальника навчально-наукового інституту психології та соціального захисту
к .пед. н

(підпис) (Ірина БАБІЙ)
(ім'я, прізвище)

«01» вересня 2023 р.

«01» вересня 2023р

Розглянуто та затверджено на засіданні кафедри практичної психології та педагогіки протокол від «01» вересня 2023 №1

Актуалізовано:

Дата перегляду / внесення змін					
Підпис					
Ім'я, прізвище викладача					

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Арттерапія
Статус дисципліни	Нормативна
Рік навчання, семестр	1-й рік (1 семестр)
Мова викладання	українська
Викладач	Сірко Роксолана Іванівна, д.псих.н., професор, начальник кафедри практичної психології та педагогіки Кулик Юлія Олегівна, викладач кафедри практичної психології та педагогіки
Контактний телефон	+380671726046; +380639931436
Електронна пошта	r.sirko@ldubgd.edu.ua
Сторінка курсу в ВУ	https://virt.ldubgd.edu.ua/course/view.php?id=3397
Консультації	Згідно розкладу консультацій кафедри практичної психології та педагогіки

2. Анотація до курсу

2.1. Місце дисципліни в програмі навчання. Програма вивчення навчальної дисципліни «Арттерапія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності 053 «Психологія».

Предметом є зміст та структура технології арт-терапії в професійній діяльності психолога та соціального працівника. Такий погляд на предмет, зумовлений розумінням неподільної єдності існування та розвитку таких соціальних утворень, якими є суспільство й людська особистість, а також зацікавленістю будь-якого суспільства в самовідтворюванні через підготовку нових поколінь компетентних носіїв і розбудовників його матеріальної та духовної культури. Сучасна арттерапія – самостійна галузь практично-наукового пізнання, яка базується на знаннях загальної, соціальної, вікової психології, психології особистості та безпекових дисциплін. Тривала історія її становлення та розвитку розкриває сутність і специфіку предмета цієї науки, особливості її трактування вітчизняними вченими і в зарубіжній науковій думці.

2.2. Пререквізити і постреквізити дисципліни. Навчальна дисципліна «Арттерапія» викладається у тісному зв'язку зі змістом дисциплін «Реабілітаційна психологія», «Теорія та практика надання екстреної психологічної допомоги», «Травмотерапія», «Основи психоаналізу та кататимно-імагінативна терапія», що сприяє створенню цілісного та несуперечливого уявлення про зміст професійної діяльності психолога, предмет психології як науки та її завдання як практичної діяльності.

Набутий здобувачами освіти під час вивчення дисципліни «Арттерапія» фрагмент професійного досвіду у вигляді загальних і професійних компетентностей, системи

знань, умінь, навичок, норм і цінностей є теоретичним і практичним підґрунтям подальшого опанування професією, вивчення усього циклу обов'язкових і вибіркових освітніх компонентів професійної теоретичної та практичної підготовки і виконання освітньо-кваліфікаційних робіт (курсівих, кваліфікаційних).

3. Мета і завдання курсу

Метою викладання навчальної дисципліни «Арттерапія» є створення умов для соціального, культурного та професійного розвитку особистості шляхом підвищення рівня психологічної культури, усвідомлення кожним власної індивідуальності та володіння механізмами розкриття внутрішнього потенціалу.

Завдання

- розвиток емоційно-вольової сфери, сприяння формуванню конструктивного світосприйняття студентів, розвитку самопізнання, формування життєвих цінностей;
- формування готовності студентів до забезпечення художньоестетичних основ власної діяльності у сфері соціальної роботи;
- формування основ комунікативної культури студентів, розвиток креативності (уяви, творчих здібностей, творчого мислення тощо) студентів;
- формування здатності до грамотного, вільного і повного сприйняття та аналізу різноманітних життєвих явищ і ситуацій, уміння адекватно оцінювати, аналізувати їх та прогнозувати можливі варіанти їх розв'язання, здійснювати корекцію емоційного стану клієнтів.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких **компетентностей**:

Загальні компетентності:

- ЗК03 -Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК04 - Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК06 - Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК09 - Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

спеціальних/фахових (СК/ФК):

- ФК01 - Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики у повсякденних, особливих та екстремальних умовах
- ФК02 - Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.
- ФК03 - Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.
- ФК11 - Здатність створювати, організовувати та реалізовувати різноманітні способи психологічного супроводу на етапах профілактики, лікування, та реабілітації.
- ФК12 -Здатність розробляти та застосовувати превентивні та корекційні програми збереження психологічного здоров'я людини.
- ФК13 - Здатність активізувати психосоматичні ресурси особистості для її ефективного функціонування в екстремальних і кризових ситуаціях.
- ФК15 - Здатність до рефлексії та супервізії власної фахової діяльності, до застосування навичок самодопомоги.

Програмні результати навчання:

- РН01 - Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
- РН04 - Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.
- РН05 - Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.
- РН08 - Оцінювати ступінь складності завдань у повсякденних, особливих та екстремальних умовах діяльності, приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.
- РН13 - Диференціювати типи екстремальних ситуацій і форми поведінки людей в цих ситуаціях, прогнозувати можливі наслідки впливу певних екстремальних чинників на особистість, керувати людськими ресурсами, робочими процесами та поведінкою фахівців у складних і екстремальних професійних ситуаціях.
- РН14 - Надавати екстрену психологічну допомогу особистості з гострими стресовими реакціями..
- РН 15 - Надавати кваліфіковану психологічну допомогу особистості у кризовому стані для активізації ресурсів її життєстійкості, здійснювати посттравматичну реабілітації

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати:

- основи арттерапії: принципи, теоретичні основи та історичний розвиток арттерапії як психологічного методу.
- методи та техніки арттерапії: різні методи (малювання, ліплення, колажування тощо) та їх застосування для роботи з різними віковими групами і проблемами.
- психологічні аспекти арттерапії: вплив арттерапії на емоційний і психологічний стан людини, механізми впливу на психіку.
- етичні та професійні аспекти: етичні норми і професійні стандарти в арттерапії, важливість дотримання конфіденційності та побудови довірливих відносин з клієнтами.
- особливості роботи з різними категоріями клієнтів: специфіка застосування арттерапії в роботі з дітьми, підлітками, дорослими та літніми людьми, а також з людьми з особливими потребами або травматичним досвідом.

вміти:

- використовувати арттерапевтичні техніки: застосовувати різні техніки та інструменти арттерапії для створення ефективних терапевтичних сесій.
- аналізувати і тлумачити результати: вміти аналізувати результати арттерапевтичних сеансів, розуміти символічне і метафоричне значення арт-об'єктів та вираження клієнта.
- розробляти індивідуальні та групові арттерапевтичні програми: створювати та адаптувати терапевтичні програми відповідно до потреб і особливостей клієнтів.
- комунікувати з клієнтами та колегами: ефективно комунікувати з клієнтами, підтримувати їх мотивацію і забезпечувати зворотний зв'язок; співпрацювати з іншими фахівцями (психологами, соціальними працівниками) в рамках комплексного підходу до терапії.

4. Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення даної дисципліни неможливе без професійних знань і умінь, набутих при опануванні курсів: «Реабілітаційна психологія», «Теорія та практика надання екстреної психологічної допомоги», «Травмотерапія», «Основи психоаналізу та кататимно-імагінативна терапія».

5. Формат і обсяг дисципліни

Формат курсу	Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з двох змістових модулів, які є логічно завершеними, відносно самостійними, цілісними частинами, засвоєння яких передбачає опанування та перевірку рівня засвоєння 8 тем. У процесі вивчення курсу здобувачі вищої освіти також повинні брати активну участь в обговоренні дискусійних питань, вирішувати індивідуально й у групі проблемні ситуативні завдання.
Обсяг дисципліни:	4 кредити / 136 академічних годин, з яких: лекцій 16 годин, практичних 16 години, самостійної роботи 103 годин.
Форми навчання	лекції, практичні заняття, консультації, самостійна робота (в тому числі виконання здобувачами освіти індивідуальних завдань у позааудиторний час).

6. Тематика та зміст курсу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Практичні/ семінарські	Лабораторні	Практичні двома	Самостійна робота
1 семестр						
Тема 1.1. Історія становлення арт-терапії.	15	2	2	-	-	11
Тема 1.2. Оснащення арттерапевтичного кабінету.	15	2	2	-	-	11
Тема 1.3. Кольоротерапія.	15	2	2	-	-	11
Тема 1.4. Музикотерапія	15	2	2	-	-	11
Тема 1.5. Ізотерапія.	15	2	2	-	-	11
Тема 1.6. Піскова терапія	15	2	2	-	-	11

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Практичні/ семінарські	Лабораторні	Практичні двома	Самостійна робота
Тема 1.7. Казкотерапія.	15	2	2	-	-	11
Тема 1.8. Маскотерапія.	15	2	2	-	-	11
Усього годин	120	16	16	-	-	88

7. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

7.1. Тематика лекційних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1.1	Історія становлення арт-терапії.	2
1.2	Оснащення арттерапевтичного кабінету.	2
1.3	Кольоротерапія.	2
1.4	Музикотерапія	2
1.5	Ізотерапія.	2
1.6	Піскова терапія	2
1.7	Казкотерапія.	2
1.8	Маскотерапія.	2
	Разом	16

КОРОТКИЙ ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

1.1. Історія становлення арт-терапії.

Походження арт-терапії. Переваги арт-терапії. Види арт-терапії. Основні функції та галузі використання арт-терапії. Форми арт-терапії. Простір арт-терапевтичного процесу. Функції й завдання арт-терапевта.

1.2. Оснащення арт-терапевтичного кабінету.

Арт-терапевтичний кабінет і його оснащення. Матеріали, які використовуються в арт-терапії. Вимоги до обладнання матеріалів. Особливості класифікації матеріалів. Три групи матеріалів, для художньої творчості: матеріали, які не мають форми і дають змогу створювати об'ємні образи, матеріали які мають конкретну форму та предмети, які мають конкретну форму і які можна використовувати в матеріалів в арт-терапії.

Способи реєстрації й оцінки арт-терапевтичної діяльності

1.3. Кольоротерапія.

Основні засади принципи інтерпретації кольорів. Символіка кольорів. Індивідуальне та культуральне значення символіки кольорів. Інтерпретація кольорів згідно різних схем класифікацій (система чотрьох палітр, система первинних і вторинних кольорів, тантрична система кольорів). Позитивні та негативні значення кольорів. Значення та символіка кольорів. Функція роботи з кольором. Стабілізація емоційної сфери особистості з допомогою кольоротерапії. Діагностичне значення кольорів. Психологічна характеристика кольору. Фізіологічна дія кольорів на організм.

1.4. Музикотерапія.

Психотерапевтичне значення музики в житті людини. Основні правила застосування м узикотерапії. Визначення музикотерапії. Історія розвитку музикотерапії. Форми музикотерапії. Спільні та відмінні риси музикотерапії та навчання музики. Вплив музики на психіку. Музикотерапія у роботі з дітьми.

1.5. Ізотерапія.

Ізотерапія та проєктивний малюнок: порівняльна характеристика. Порівняльний аналіз проєктивного малюнка й діагностики в ізотерапії. Ізотерапія та навчання малюванню: порівняльна характеристика. Границі ізотерапевтичної діагностики. Оцінка діагностичних параметрів у ізотерапії: розташування малюнку на папері, символіка ліній та форм, композиції малюнка, використаних матеріалів.

1.6. Піскова терапія

Основні правила застосування піскової терапії. Правила оснащення піскової терапії в арт-терапевтичному кабінеті. Функції піскової терапії. Діагностичне значення піскової терапії.

1.7. Казкотерапія

Казкотерапія та межі її застосування. Структура чарівної казки. Алгоритм підбору (складання) терапевтичної казки. Основні прийоми роботи з казкою.

1.8. Маскотерапія

Визначення маскотерапії. Функції маски. Мета, завдання та моделі маскотерапії. Методи та техніки маскотерапії.

8. Теми практичних, семінарських та лабораторних занять

8.1. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1.1	Історія становлення арт-терапії. Основні поняття арт-терапії. Малюнковий тест Сільвер.	2
1.2	Оснащення арт-терапевтичного кабінету. Принципи арт-терапевтичної діяльності.. Краплетерапія.	2
1.3	Кольоротерапія. Області застосування та терапевтичні можливості арт-терапії. Медитація за допомогою кольорів.	2
1.4	Музикотерапія. Методики та техніки арт-терапії в роботі з дорослими клієнтами. Техніка музико терапевтичного заняття.	2

1.5	Ізотерапія. Арт-терапія в роботі з глибинним несвідомим. . Методика обговорення дитячих малюнків Вайолет Оклендер.	2
1.6	Піскова терапія. Інтегративні методи арт-терапії, робота з психосоматикою. Ігри у піску.	2
1.7	Казкотерапія. Робота з мандалами під час арт-терапевтичної сесії. Техніка «Розфарбовування готових форм мандал»	2
1.8	Танцювально-рухова терапія. Танець «п'яти ритмів» Габрієли Ротт	2
	Разом	16

8.2. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені

8.3. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені

9. Завдання для самостійного опрацювання

№	Назва теми/види завдань	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти реабілітаційної психології		
1.1	Історія становлення арт-терапії. Методика «Автопортрет у повний зріст»	11
1.2	Оснащення арт-терапевтичного кабінету. Техніка «Акватипія»	11
1.3	Кольоротерапія. Голографічна кольоротерапія.	11
1.4	Музикотерапія. Дихальні вправи з музичним супроводом.	11
1.5	Ізотерапія. Техніка «Прощання з...» (Л.Лебедева, модифікація О.Тараріної)	11
1.6	Піскова терапіяю Біблотерапія. Твір-роздум «Психологічний аналіз улюбленого героя».	11
1.7	Казкотерапія. Фототерапія. Техніка «Робота з внутрішньою дитиною» (Модифікація О.Тараріної)	11
1.8	Маскотерапія. Тілесно-орієнтована терапія. Вправи на розблокування м'язового панцира.	11
	Разом	88

Питання для самостійного опрацювання:

1. Бібліотерапія

2. Ізотерапія
3. Казкотерапія
4. Маскотерапія
5. Краплетерапія
6. Мандалотерапія
7. Фототерапія
8. Танцювально-рухова терапія
9. Кольоротерапія
10. Музикотерапія
11. Драматерапія
12. Лялькотерапія
13. Піскова терапія
14. Глинотерапія
15. Медитативний живопис
16. Арт-терапія з камінням та ракушняком. Техніка «розпис каміння»
17. Пластліно-терапія
18. Створення колажів та їх використання у арт-терапії
19. Техніка асамбляж та її використання у арт-терапії
20. Скульптуротерапія
21. Терапія картами Таро
22. Терапія метафоричними асоціативними картами
23. Орігамітерапія
24. Кінотерапія та техніка кіноаналізу
25. Терапія рукоділлям (вишивка, печворк, тощо)
26. Акватерапія як гра з водою
27. Терапія «первинним криком» А.Янова
28. Вокалотерапія (терапія співом)

З метою закріплення знань та отриманих практичних навичок здобувачі освіти виконують **індивідуальні завдання** (за бажанням). За рішенням кафедри передбачено індивідуальні завдання у вигляді есе – самостійної творчої роботи.

Творчі завдання

1. Психологічна характеристика архетипічних образів у творі Й.В.Гете «Фауст»
2. Психологічна характеристика архетипічних образів у п'єсі В.Шекспіра «Трагічна історія про Гамлета, принца данського»
3. Психологічна характеристика архетипічних образів у п'єсі В.Шекспіра «Король Лір»
4. Психологічна характеристика архетипічних образів у творі М.Гоголя «Ніч перед різдвом»
5. Психологічна характеристика архетипічних образів у драмі-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня»
6. Психологічна характеристика архетипічних образів у давньогрецькому епосі Гомера «Ілліада»
7. Психологічна характеристика архетипічних образів у давньогрецькому епосі Гомера «Одіссея»
8. Психологічна характеристика архетипічних образів у давньоримському епосі Вергілія «Енеїда»
9. Психологічна характеристика архетипічних образів у давньоруському епосі «Слово о полку Ігоревім»
10. Психологічна характеристика архетипічних образів у англосаксонському епосі

«Беовульф»

11. Психологічна характеристика архетипічних образів у давньоскандинавському епосі «Старша Едда»
12. Психологічна характеристика архетипічних образів у давньонімецькому епосі «Піснь про Нібелунгів»
13. Психологічна характеристика архетипічних образів Язона та Медеї у міфі про аргонавтів (давньогрецька міфологія)
14. Психологічна характеристика архетипічного образу у міфі про Нарциса (давньогрецька міфологія)
15. Психологічна характеристика архетипічного образу у міфі про Прометея (давньогрецька міфологія)
16. Психологічна характеристика архетипічного образу у міфі про Едіпа (давньогрецька міфологія)
17. Психологічна характеристика архетипічного образу у міфі про Електру (давньогрецька міфологія)
18. Психологічна характеристика архетипічного образу у міфі про амазонок (давньогрецька міфологія)
19. Психологічна характеристика архетипічного образу у міфі про Сатурна, пожираючого своїх дітей (давньориська міфологія)
20. Психологічна характеристика архетипічного образу у міфі про Геракла та його 12 подвигів (давньоскандинавська міфологія)
21. Психологічна характеристика архетипічного образу у міфі про Локі та його дітей (давньоскандинавська міфологія)
22. Психологічна характеристика архетипічного образу у міфі про валькірій (давньоскандинавська міфологія)
23. Психологічна характеристика архетипічного образу у міфі про норн (давньоскандинавська міфологія)
24. Психологічна характеристика архетипічного образу у міфі про Перуна (давньослов'янська міфологія)
25. Психологічна характеристика архетипічного образу у міфі про Ярила (давньослов'янська міфологія)
26. Психологічна характеристика архетипічного образу у міфі про Перуна (давньослов'янська міфологія)
27. Психологічна характеристика архетипічного образу у міфі про Ладу (давньослов'янська міфологія)
28. Психологічна характеристика архетипічного образу у думах «Козак Голота», «Самійло Кишка»
29. Психологічна характеристика архетипічного образу у історичній пісні «Пісня про Байду»
30. Психологічна характеристика архетипічних образів в українських народних казках «Котигорошко», «Іван Побиван»
31. Психологічна характеристика казкового персонажу «Водяний»
32. Психологічна характеристика казкового персонажу «Кошій Безсмертний»
33. Психологічна характеристика казкового персонажу «Баба Яга», «Відьма»
34. Психологічна характеристика казкового персонажу «Русалка»
35. Психологічна характеристика казкового персонажу «Мавка»
36. Психологічна характеристика казкового персонажу «Гоблін»
37. Психологічна характеристика казкового персонажу «Хоббіт»
38. Психологічна характеристика казкового персонажу «Вовкулака»

39. Психологічна характеристика казкового персонажу «Білі дами», «Зелені дами»
40. Психологічна характеристика казкового персонажу «Лепрекон»
41. Психологічна характеристика казкового персонажу «Змій Горинич»
42. Психологічна характеристика казкового персонажу «Чорт»
43. Психологічна характеристика казкового персонажу «Троль»
44. Психоаналітична інтерпретація казки «Красуня і чудовисько»
45. Психоаналітична інтерпретація казки «Синя борода»
46. Психоаналітична інтерпретація казки «Царівна жаба»
47. Психоаналітична інтерпретація казки «Попелюшка»
48. Психоаналітична інтерпретація казки «Спляча красуня»
49. Психоаналітична інтерпретація казки «Білосніжка»

10. Методи навчання

Навчання здобувачів вищої освіти відбувається відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу у ЛДУ БЖД» https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/1_nmz/polozhennya_pro_organizaciyu_osvitnogo_procesu_ldu_bzhd_nova_redakciya_10.2020.pdf.

Основні **форми** організації навчання: лекції (лекція з елементами пояснення; лекція-бесіда; лекція-презентація; лекція-демонстрація; проблемна лекція; лекція-дискусія), семінарські заняття (семінар-опитування; семінар-дискусія) з поточним контролем, консультації, самостійна робота (вивчення лекційного матеріалу курсу, розміщеного у «Віртуальному університеті», та самостійне опанування навчального матеріалу за визначеними викладачем завданнями з поточним контролем у вигляді тестування). Передбачено виконання індивідуальних завдань. Із метою забезпечення максимального засвоєння здобувачами освіти матеріалу курсу використовуються такі **методи**:

методи організації та реалізації навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (пояснення; бесіда; проблемний виклад; дискусія);
- наочні (комп'ютерна презентація; демонстрування наочних матеріалів; застосування опорних сигналів; використання конспектів);
- практичні методи (вправи; підготовка перзентацій; елементи практичних завдань; спостереження).

методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- проблемний виклад матеріалу;
- моделювання педагогічних ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід, кейс-метод;
- навчальні дискусії;
- частково-пошуковий метод.

методи контролю та самоконтролю ефективності діяльності здобувачів освіти:

- усного контролю (індивідуальне та фронтальне усне опитування, виступ з рефератом, виступ з презентацією, відповідь під час семінару);
- письмового контролю (тестування, письмове опитування, виконання індивідуального завдання – есе-рефлексія);
- самоконтролю та взаємоконтролю (самоперевірка за допомогою відповідей на контрольні питання лекційного курсу, самотестування у «Віртуальному університеті», аналіз відповідей одногрупників і самоаналіз);
- оцінювання результатів неформальної освіти здобувачів, одержаних поза освітнім процесом у ЗВО.

На лекціях застосовуються аналітичний, індуктивний і дедуктивний методи вивчення

матеріалу, інтерактивні методи педагогічної взаємодії. Структура семінарського заняття містить: письмово підготовлені та презентовані виступи-доповіді, обговорення вузлових питань, окремі практичні завдання (в разі потреби), дискусії, підведення підсумків.

11. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

«ноутбук, мультимедійний проектор, програмне забезпечення MS Office (Teams, PowerPoint, Word, Excel, Maple), електронне освітнє середовище «Віртуальний університет» (створене на базі системи електронного навчання Moodle), інтерактивна дошка. кабінет психологічного розвантаження та посттравматичної реабілітації, соціальні мережі.

12. Критерії оцінювання

Оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти регулюється «Положенням про порядок та критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ЛДУ БЖД»

https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/1_nmz/nakazy/polozh_ldubzhd_poryadok_ocinyuvannya.pdf. Контроль і оцінювання рівня компетентності та відповідності програмних результатів здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації освітнього процесу за національною (чотирибальною) шкалою, відповідно до Додатку Б «Положення...», і складається з двох етапів: поточного та підсумкового, результати яких інтегруються в підсумковій оцінці.

Поточний контроль

Поточний контроль проводиться на семінарських заняттях у терміни, які визначаються календарним планом. Мета поточного контролю – виявити рівень знань здобувачів із розділів дисципліни, а саме оцінити ступінь розуміння та засвоєння теоретичного і практичного матеріалу, здатності осмислити зміст теми, умінь публічно презентувати певний матеріал, виконати завдання, передбачені для самостійного опрацювання.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань і вмінь, а також їх корегування. Оцінювання здійснюється за національною шкалою – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно». Викладач вносить оцінки до журналу обліку роботи академічної групи (поточна успішність). Результати поточного контролю (максимально 30 балів) ураховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» на поточному контролі, зобов'язаний її перескласти.

Вид робіт	Формат проведення та норми оцінювання
робота на семінарському занятті	Контроль відбувається шляхом оцінювання виступів, урахування активності під час колективних дискусій і обговорень. За роботу на семінарських заняттях протягом семестру можна отримати до 30 балів.

самостійна робота; виконання тестів	В якості контролю передбачено виконання тестових завдань за кожною темою, розв'язання яких сумарно оцінюється до 10 балів. Успішне виконання всіх тестових завдань, а також підсумкового тесту (не нижче 51) у «Віртуальному університеті» є підтвердженням виконання завдань самостійної роботи здобувача освіти й умовою допуску до іспиту.
індивідуальна робота	Здобувачі освіти мають можливість презентувати поглиблене вивчення матеріалу навчальної дисципліни шляхом написання одного есе. Перелік тем подано в електронному курсі «Віртуального університету». Виконання есе оцінюється до 10 балів

Критерії поточного контролю

Оцінювання поточних результатів (виконання завдань, винесених на семінар) проводять за такими показниками (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого):

– завдання не виконано або виконано в недостатньому обсязі	0–35%
– завдання виконано частково, містить суттєві помилки наукового та методичного характеру	36–50%
– завдання виконано повністю, але допущені окремі недоліки (у змісті, висновках)	51–60%
– завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (у прикладах, в оформленні), відповіді на уточнювальні запитання викладача не точні	61–70%
– завдання виконано правильно, вчасно, зауваження не принципові, однак відповіді на уточнювальні запитання викладача не завжди обґрунтовані, не повні	71–80%
– завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень, відповіді на уточнювальні запитання викладача змістовні, аргументовані	81–90%
– у виконанні виявлено ґрунтовну підготовку, висловлено власну точку зору, підкріплену сучасною науковою аргументацією, дано вичерпні відповіді на всі запитання	91–100%

Виконання есе оцінюється за якістю таких його компонентів:

- 1) відповідність змісту темі – 0–1 бала;
- 2) структурна повнота та логічність викладу – 0–3 бала;
- 3) аргументованість висновків – 0–3 бала;
- 4) оригінальність роботи і культура посилань на джерела – 0–2 бала;
- 5) грамотність та охайність оформлення – 0–1 бала.

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці семестру шляхом складання екзамену та має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти знань, умінь та інших компонентів компетентності з навчальної дисципліни.

До екзамену допускаються здобувачі, які відпрацювали не менше 50 % пропусків і виконали підсумкові тести в середовищі «Віртуальний університет» (оцінка «задовільно»)

та вище).

Екзамен (максимально 70 балів) складається з двох письмових завдань із переліку, поданого у «Віртуальному університеті».

Критерії підсумкового контролю

Підсумковий контроль здобувача освіти проводять за показниками повноти, відповідності, обґрунтованості, структурної логічності й аргументованості відповідей із кожного питання:

– не володіє навчальним матеріалом, не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань і практичних завдань; не відповів на жодне додаткове питання	0 балів
– частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст питань, допускає при цьому суттєві помилки; правильно відповів на окремі додаткові питання	1–5 балів
– не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно, поверхово викладає його, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, допускає суттєві неточності; правильно відповів на менше половини додаткових питань	6–10 балів
– у цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування й аргументації, без використання необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки; правильно відповів на половину додаткових питань	11–15 балів
– достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу; однак не вистачає достатньої глибини й аргументації, допускаються окремі несуттєві неточності та незначні помилки; правильно відповів на більшість додаткових питань	16–20 балів
– у повному обсязі володіє матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу; правильно відповів на всі додаткові питання	21–25 балів

Викладач може ставити додаткові питання; кожна відповідь оцінюється до 5 балів.

Якщо здобувач вищої освіти не був присутній на екзамені, викладач ставить у відомість відмітку «не з'явився». Здобувач освіти, який не був присутній на екзамені або отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання відбувається не більше двох разів: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить начальник кафедри і 2–3 науково-педагогічних працівника.

Недопущені до екзамену здійснюють перескладання в терміни, передбачені для усунення академічної заборгованості.

Підсумкове оцінювання

Під час підсумкового оцінювання враховується поточно-накопичувальна інформація, зареєстрована в журналі обліку роботи академічної групи. Підсумкова оцінка обчислюється як сума рейтингових оцінок (балів) поточного (max 30 балів) і підсумкового (max 70 балів) контролю за 100-бальною шкалою, яка переводяться в національну шкалу та шкалу ЄКТС.

Інтерпретація підсумкового оцінювання:

«відмінно» (А, 91–100) – здобувач повністю оволодів програмою навчальної дисципліни на найвищому рівні – дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично та практично правильні відповіді не менш ніж на 91% питань, опанував рекомендовану літературу, демонструє поглиблене знання матеріалу, проводить узагальнення та висновки, досконало оформлює завдання, виявляє активність, самостійність і креативність у виконанні поставлених завдань, прагне до вивчення позапрограмного матеріалу та опанування міждисциплінарних знань;

«дуже добре» (В, 81–90) – здобувач оволодів програмою навчальної дисципліни на високому рівні – дає обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 81% питань, опанував рекомендовану літературу, демонструє знання матеріалу, формулює висновки, охайно оформлює завдання, виявляє активність і самостійність, проте допускає окремі неточності;

«добре» (С, 71–80) – здобувач в основному оволодів програмою навчальної дисципліни на продуктивному рівні – володіє знаннями матеріалу, знаходить правильні відповіді не менш ніж на 71% питань, але допускає незначні помилки у формулюванні термінів, категорій і вирішенні завдань, проте за допомогою викладача швидко виправляється; активний у виконанні завдань;

«задовільно» (D, 61–70) – здобувач показав задовільні результати оволодіння навчальною програмою дисципліни на репродуктивному рівні – дає правильну відповідь не менше ніж на 71% питань, однак вони не завжди обґрунтовані, неповні; у відповідях допускає помилки, які здатен виправити; виступає за темою завдань, бере задовільну участь у груповій роботі;

«достатньо» (Е, 51–60) – здобувач виявив мінімально достатній рівень знань із дисципліни, необхідний для продовження навчання – вивчив основні терміни курсу й орієнтуються в базовому матеріалі, дає правильну відповідь не менше ніж на 61% питань, однак вони недостатньо обґрунтовані, невичерпні; допускає помилки, які виправляє за допомогою викладача; недостатньо виступає за темою завдань, майже не бере участі у груповій роботі;

«незадовільно з можливістю повторного складання» (FХ, 36–50 балів) – здобувач дає правильну відповідь не менше ніж на 36% питань, однак вони необґрунтовані, невичерпні, допускає грубі помилки, індиферентно виявляє себе під час виконання групових завдань, має поверхневе уявлення про навчальний матеріал, не здатен ним оперувати;

«незадовільно з обов'язковим повторним курсом» (F, 0–35 балів) – здобувач дає правильну відповідь менше ніж на 35% питань, при цьому відповіді необґрунтовані, невичерпні, допускає грубі помилки, цілковито індиферентно або негативно виявляє себе під час групових завдань, відсутні суттєві уявлення про зміст курсу, загалом не володіє матеріалом у необхідному обсязі.

Підсумкові оцінки виставляються публічно та вносяться до екзаменаційної відомості, залікової книжки (позитивні результати) здобувача в національній, 100-бальній шкалі та шкалі ЄКТС відповідно до співвідношень, прийнятих у ЛДУБЖД. Шкала переведення балів у підсумкову оцінку подана в Таблиці 1.

Таблиця 1 – Шкала оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики	для заліку

91–100	A	відмінно	зараховано
81–90	B	дуже добре	
71–80	C	добре	
61–70	D	задовільно	
51–60	E	достатньо	
36–50	FX	незадовільно (з можливістю повторного складання)	не зараховано
0–35	F	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	

13. Політика курсу

Політика курсу полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні освітнього процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності, академічної доброчесності, дисциплінованості та відповідальності всіх учасників. Виконання навчальних завдань і робота в курсі має відповідати вимогам «Кодексу академічної доброчесності та корпоративної культури ЛДУ БЖД» https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/1_nmz/nakazy/kodeks_akademichnoyi_dobrochesnosti_ta_korpo.pdf.

Академічні очікування від здобувачів освіти – своєчасне виконання завдань, передбачених силабусом дисципліни; обов'язкове відвідування та виконання семінарських занять і завдань самостійної роботи. Рекомендується:

- не пропускати заняття без поважної причини та не запізнюватися;
- брати активну участь в освітньому процесі, вести конспекти лекцій, семінарських занять, готувати теоретичний та практичний матеріал, презентації до виступів, виконувати передбачені курсом вправи, вирішувати тестові завдання;
- брати участь в опрацюванні семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача, висловлення своєї обґрунтованої точки зору під час обговорення проблемних питань)
- здійснювати самостійну підготовку до занять відповідно до затвердженого плану;
- складати згідно з графіком поточний контроль (тести, індивідуальні завдання) з дисципліни;

Дотримання принципів академічної доброчесності:

- всі завдання поточного та підсумкового контролю виконувати самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- напрацювання інших авторів використовувати лише з належно оформленим цитуванням – у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей посилаються на перевірені джерела інформації;
- для оцінювання надавати лише результати власної роботи;
- надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.
- не допустимо вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших здобувачів освіти;
- не допустимо оприлюднювати (публікувати) відповіді на питання, які використовуються в рамках курсу для оцінювання знань здобувачів освіти.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (тестове завдання, іспит, залік тощо); повторне

проходження відповідного курсу; відрахування з Університету.

Поведінка в аудиторії:

- дотримуйтесь вимог законодавства, Статуту та правил внутрішнього розпорядку ЛДУБЖД;
- виконуйте вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями
- дотримуйтесь дисципліни під час освітнього процесу – поважайте працю викладачів, товаришів по навчанню та себе;
- не допустимі запізнення на лекцію та інші заняття; викладач має право не допустити до заняття здобувача, що запізнився;
- не припустимо відволікатись на розмови, користуватись мобільними телефонами та іншими гаджетами, порушувати дисципліну в будь який інший спосіб; викладач має право відсторонити від заняття здобувача, що порушує дисципліну і не реагує на зауваження;
- користування пристроями (гаджетами) для доступу до мережі Інтернет дозволене лише під час семінарських/практичних занять за вказівкою чи дозволом викладача для виконання тестових завдань і використання додаткових програм в освітніх цілях;
- прислухайтесь до думки колег; поважайте людську гідність;
- дотримуйтесь норм культури мовлення;
- демонструйте самостійність, ініціативу, творчі здібності тощо.

Політика щодо пропусків занять. Пропуски занять без поважної причини не допустимі. У разі пропуску з поважних причин лекційних занять їх необхідно відпрацювати у двотижневий термін. Пропущені лекції відпрацьовують у позааудиторний час (під час консультації викладача) шляхом усного/письмового опитування за змістом лекції або тестування у Віртуальному університеті.

Відпрацювання пропущених чи незадовільно оцінених семінарських занять відбувається за умови попереднього ознайомлення з матеріалами лекцій і виконання завдань, запропонованих викладачем (можуть відрізнятись від тих, що готували одногрупники).

Політика щодо термінів виконання завдань і ліквідації академічної заборгованості: терміни виконання завдань вказуються в електронному курсі «Віртуального університету». Роботи, які здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Відпрацювання академічної заборгованості з дисципліни можливо до дня проведення підсумкового контролю (відповідно до розкладу).

Недопущені до підсумкового контролю здобувачі освіти здійснюють перездачу в терміни, відведені для усунення академічної заборгованості у два етапи: 1) заборгованість із поточного контролю; 2) заборгованість із підсумкового контролю. Ліквідація заборгованості поточного контролю відбувається шляхом виконання тестових завдань і підготовки рефератів із навчального матеріалу (3–5 рукописних сторінок) згідно з тематичним планом курсу. У разі позитивної оцінки на наступний день призначається ліквідація заборгованості з підсумкового контролю у форматі перездачі екзамену.

12. Рекомендована література

12.1. Основна:

1. Авраменко М. Л. Методичні рекомендації «Використання методів арт-терапії в реабілітації людей з проблемами психічного здоров'я» / за загальною редакцією кандидата медичних наук К. : Всеукраїнський центр професійної-М. Л. Авраменка. 55 с.-реабілітації інвалідів. – 2008.

2. Ільченко І. С. Арт-терапія : навчальний посібник для студентів. – 150 с.-Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013.
3. Калька Н. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. / Н. Калька, З. Ковальчук. – Львів : ЛьвДУВС, 2020. – С. 254.
4. Полторац Л. Ю. Арт-терапія в соціальній роботі : навчальний посібник / Л. Ю. Полторац – Херсон : ФОП Грінь Д. С., 2014. – 152 с.
5. Сорока О. В. Арт-терапія в соціальній сфері : курс лекцій / Тернопіль, ТДПУ, 2008. – 86 с
6. Черкесова І. Г. Арт-терапія засобами кольору : метод. рек. до вивч. курсу «арт-терапія» для студ. вищ. навч. закл. спец. 7.040100 «психологія» / І. Г. Черкесова ; Миколаївський держ. ун-т ім. В. О.Сухомлинського. – Миколаїв : ІЛІОН, 2005. – 68 с.

12.2. Додаткова:

1. Вознесенська О. Л. Гуманізація стосунків між поколіннями : досвід сімейної арт-майстерні // Наукові студії із соціальної та політичної психології : зб. ст. / Акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. Психології ; редкол.: С. Д. Максименко (голов. ред.) та К. : Ін-т соц. та політ. Психології. Вип. 17 (20). – 2007. —ін. 27.-С. 19
2. Вознесенська О. Л. Ландшафтна арт-терапія : можливості використання в соціальній сфері // Наукові студії із соціальної та політичної психології : зб. наук. ст. Вип. 20 (23) / Академія педагогічних наук України. – К., 2008. – С. 35-45.
3. Вознесенська О. Л. Арт-терапія сім'ї / О. Л. Вознесенська // Психолог. – 2005. – № 10. – С. 9–14. 5. Вознесенська О. Л. Особливості арт-терапії як методу / О. Л. Вознесенська // Психолог. – 2005. – № 10. – С. 5–8.
4. Жуков С. М. Сутність мистецтва та духовність. Вплив мистецтва на гармонійний розвиток особистості // Вісник Черкаського університету : зб. наук. ст. Вип. 127 Серія «Педагогічні науки» / М-во освіти і науки України, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. – С. 60–73.
5. Зімакова Л. Мистецтво як засіб самореалізації особистості в процесі соціалізації // збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка : зб. наук. ст. Вип. 3 (50) Серія «Педагогічні науки» / Полтавський держ. пед. ун-т. – Полтава : Техсервіс, 2006. – С. 156–164.
6. Калініна Л. А. Використання лялькотерапії як напряму арт-терапії у корекційній роботі з дітьми, які мають проблеми у розвитку / Л. А. Калініна // Наукові праці : науково-методичний журнал. – Вип. 95 : Арт-педагогіка та арт-терапія. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – Т. 108. – С. 25–30.
7. Коваль П. М. Вплив мистецтва на психічний стан людини в процесі навчально-виховної і професійної діяльності // Вісник Черкаського університету : зб. наук. ст. Вип. 186 Серія Педагогічні науки / М-во освіти і науки України, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2010. – С. 59-12.
8. Полторац Л. Ю. Сутність арт-терапії : аналіз сучасних понять / Л. Ю. Полторац // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. : Педагогіка. – Миколаїв, 2014. – Вип. 233. – 93.-Т. 245. – С. 89

9. Тюріна В. О. Методика «лялькотерапії» у роботі соціального педагога з дітьми з метою профілактики насильницької поведінки // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки : науковий журнал. № 6. Ч. 2 / Міністерство освіти і науки України, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя ; гол. ред. 218.- С. 216- Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2009. -Є. І. Коваленко.